

Möte 5

FN-SYSTEMET OCH ”REGELBASERAD ORDNING” KONTRA FOLKRÄTT

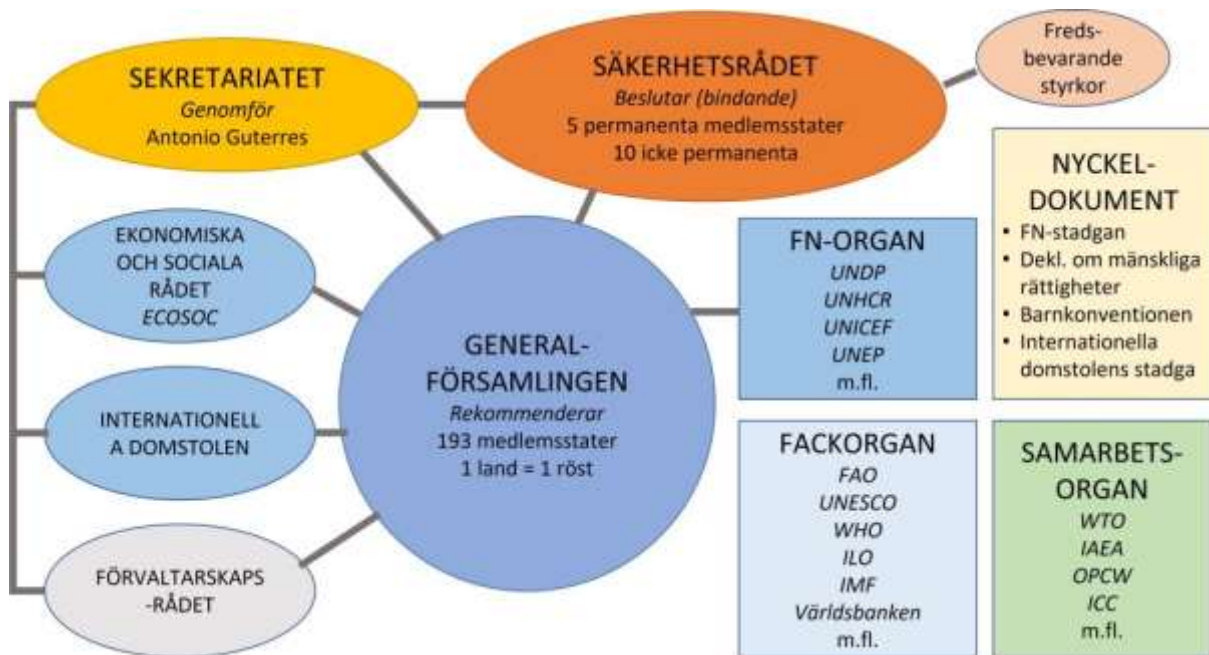
- Hur fungerar FN?
- Vilka regler ska gälla för umgänget mellan stater?
- Vad menas med ”regelbaserad internationell ordning”?
- Folkrätt eller regelbaserad ordning?

På FN-dagen den 24 oktober 2021 diskuterades dessa frågor vid ett samtal anordnat av Tankarnas trädgård i samarbete med Kronoberg för fred och alliansfrihet. Mötet inleddes med anföranden av **Ulf Nilsson** och **Pål Karlsson**. Här återger vi Pål Karlssons tal. Hela mötesreferatet finns här:

<https://tankarnastradgardvaxjo.se/2021/10/28/fn-folkratten-och-lagen-mot-krig/>

FN-systemet

I FN är alla självständiga stater med – utom Vatikanstaten.

FN har sex huvudorgan: *Generalförsamlingen* (193 medlemsstater), *Säkerhetsrådet* (15 medlemmar, fem permanenta), *Sekretariatet* (4500 tjänstemän i New York, 50 000 i kontor över hela världen fr a i Genève), *Ekonomiska och sociala rådet*, *Internationella domstolen* samt *Förvaltarskapsrådet*, som i praktiken är nedlagt.

Säkerhetsrådet har huvudansvaret för fred och säkerhet, enligt kap 5. artikel 24. 1.

I syfte att trygga ett snabbt och effektivt inskridande från Förenta Nationernas sida överlåta medlemmarna på säkerhetsrådet huvudansvaret för upprätthållande av internationell fred och säkerhet och samtycka till att säkerhetsrådet vid fullgörande av sina ur detta ansvar härrörande förpliktelser handlar å medlemmarnas vägnar.

Rådet kan under extraordinära omständigheter fatta beslut som är bindande för enskilda medlemsländer (resolutioner). Dess medlemsstater ska ständigt vara representerade vid FN:s högkvarter, och sammanträda med kort varsel.

FN har ett stort antal biträdande *underorgan och fackorgan*. De senare är självständiga organisationer, men deltar/ingår i ett institutionaliserat samarbete inom FN-systemet. *Samarbetsorganisationerna* räknas inte som fackorgan inom FN-systemet, men upprätthåller ändå en hög grad av samarbete med FN.

Enligt sin egen webbplats har FN fyra ”*nyckeldokument*”: FN-stadgan, deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna, barnkonventionen och internationella domstolens stadga.

FN borde vara = ”världssamfundet”. Det organ som garanterar en fredlig och förnuftig världsordning, baserad på folkrätten och alla länders samarbete. Men Väst med USA i spetsen har – som väl alla här vet – aldrig accepterat FN:s överhöghet.

Vilken ordning ska gälla i världen? USAs och västvärldens ”regler” eller folkrättens lagar?

Sedan **Joe Biden** tillträdde som president talar USA (och dess allierade i Väst) alltmer om att en regelbaserad ordning måste gälla i staters mellanhavanden. Det kan låta så här:

Utrikesminister **Antony Blinken** i en intervju för CBS I maj 2021:

Kina är det enda land i världen som har den militära, ekonomiska och diplomatiska kapaciteten att underminera eller utmana den regelbaserade ordning som vi bryr oss så mycket om och är fast beslutna att försvara. Men jag vill vara mycket tydlig med en sak. Och detta är viktigt. Vårt syfte är inte att begränsa Kina, att hålla det tillbaka, att hålla det nere. Det är att upprätthålla denna regelbaserade ordning som Kina utmanar. Om någon utmanar den ordningen kommer vi att stå upp och försvara den.

Liknande uttalanden görs mot Ryssland med flera. Denna regelbaserade internationella ordning förespråkas också i allt fler uttalanden från västliga sammanslutningar som G7-länderna och Nato.

Kina och Ryssland har gått i skarp polemik mot detta. Bland annat på ett möte med FN:s säkerhetsråd 7 maj i år. Mot ”rules based international order” ställer de ”international law”, på svenska folkrätt. Vad är skillnaden?

För regelbaserad ordning finns ingen riktig definition, inga dokument. Vilka regler som avses förklaras inte av dem som hävdar dem. Begreppet drivs framför allt av USA och Storbritannien. De talar om det som om det vore samma sak som folkrätten, men är noga med att inte använda det begreppet. De hänvisar ibland till FN-stadgan och deklARATIONEN om mänskliga rättigheter, men begreppet är mer omfattande än så, och mer diffust och formlöst. Så här definierades det på Wikipedia för ett tag sedan:

Den regelbaserade internationella ordningen uttrycker uppfattningen att dagens internationella förbindelser är organiserade kring principer för internationellt samarbete genom multilaterala institutioner som WTO, öppna marknader, säkerhetssamarbete, främjande av liberal demokrati och ledarskap av USA och dess allierade.

Den regelbaserade internationella ordningen är med andra ord en av USA/Väst godtyckligt och otydligt definierad ordning som man kräver att andra länder ska följa.

Folkrätten är av ett helt annat slag. Den är ett resultat av *samtycke* mellan länder, väl dokumenterad och entydig. Den är lag och bindande och har universell och lika tillämpning för alla stater, en *lagbaserad ordning*. Gällande folkrätt har sina grunddokument i FN-stadgan, besluten i generalförsamlingen (konventioner) och säkerhetsrådet (resolutioner). Men även andra fördrag mellan länder och i en rad internationella domstolars rättstillämpning (prejudikat) ingår.

Folkrättens moderna historia sträcker sig tillbaka till Westfaliska freden (1648, efter 30-åriga kriget) och har sedan bekräftats och utvecklas bl.a. via Wienkongressen (1814-15 efter Napoleonkrigen, Nationernas förbund (efter 1:a världskriget) och FN (efter 2:a världskriget).

Folkrätten gäller stater och en del internationella organisationer (inte privatpersoner). Men USA med allierade bryter ofta mot FN-stadgan och andra delar av folkrätten med sina ensidigt proklamerade krig, sanktioner, hot och andra påtryckningar, m.m. Man kan också notera att USA inte har skrivit under

- FNs havsrättskonvention (1982)
- Ett antal fördrag om miljö
 - Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall (1989)
 - Konventionen om biologisk mångfald (1992)
 - Rotterdamkonventionen om förfarandet med förhandsgodkännande sedan information lämnats för vissa farliga kemikalier och bekämpningsmedel i internationell handel (1998)
 - Stockholmskonventionen om långlivade organiska föreningar (2001?)
- Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (1998)
- Det globala migrationsramverket (2018)

Dessa konventioner tillhör således inte den regelbaserade ordningen, eller ... anser USA kanske att de bör gälla alla andra men inte "oss"?

Man skiljer också ibland på fredens respektive krigets folkrätt. *Fredens folkrätt* innefattar FN-stadgans regler om staternas suveräna likställdhet, territoriella integritet, rätt till icke-inblandning med mera. *Krigets folkrätt* (även krigets lagar) består av de regler som speciellt framförhandlats för väpnade konflikter, såsom Haagkonventionerna av 1899 och 1907 (om neutralitet, ockupation och humanitet på slagfältet) samt Röda kors- eller Genèvekonventionerna av 1949. Regler om förbud mot särskilt inhumana vapen återfinns i 1925 års Genèveprotokoll om kemiska och biologiska vapen samt i FN:s vapenkonvention av 1980. Hit bör väl räknas även FNs konvention om förbud mot kärnvapen (2017).

Tanken bakom folkrätten är att bara regler som är antagna gemensamt av de inblandade är acceptabla, aldrig de som påtvingas av de starkaste. Den "regelbaserade ordningen" däremot respekterar inte jämlikheten mellan stater, utan är den ordning USA och Väst vill påtvinga resten av världen.

Eller för att citera en man som nog är klokare än han framställs här hos oss:

Många kritiserar FN för att inte ha lyckats anpassa sig till en snabbt föränderlig värld. Detta är delvis sant, men det är inte FN, utan i första hand dess medlemmar som bär skulden för detta. Dessutom främjar detta internationella organ inte bara internationella normer, utan också en anda av regelbildning som bygger på principerna om jämlikhet och största möjliga hänsyn till allas åsikter. Vårt uppdrag är att bevara detta arv samtidigt som vi reformerar organisationen. När vi gör det måste vi dock se till att vi inte kastar ut barnet med badvattnet, som ordspråket säger.

Vladimir Putin på Valdai-konferensen, oktober 2021

”En värld utan regler betyder krig”

”De västerländska sanktionerna har gjort det klart att det inte finns några regler längre”, sa Rysslands förste vice premiärminister **Andrej Belousov** vid öppningsceremonin på St. Petersburg International Economic Forum.

”Vi har att göra med en stor global förtroendekris. Det mest smärtsamma slag som sanktionerna gav varje land är att de visade att det nu inte finns några regler. Inga regler alls. Den som har en kanon är starkare, det är allt. Det är den enda regeln”.

”Och vad betyder en värld utan regler? Det betyder krig. I själva verket handlar det om krig. Det handlar om ett ekonomiskt krig, ett politiskt krig, man kan kalla det vad man vill”.

Ryska posten 20 juni 2022 – nr 24

LÄSTIPS:

Vad är det för fel på den gällande ”regelbaserade världsordningen”? Av Rolf Andersson, 1 augusti, 2021.

<https://www.alliansfriheten.se/vad-ar-det-for-fel-pa-den-gallande-regelbaserade-varldsordningen/>

Russia, Ukraine and the Law of War: Crime of Aggression. Av **Scott Ritter**, mars 2022 (2 delar).

<https://consortiumnews.com/2022/03/29/russia-ukraine-the-law-of-war-crime-of-aggression/>

<https://consortiumnews.com/2022/04/01/russia-ukraine-and-the-law-of-war-war-and-war-crimes/>

FN:s generalförsamling om Rysslands invasion av Ukraina. Stefan Lindgren, 8 dagar, mars 2022.

<https://www.8dagar.se/2022/03/bidens-phyrrus-seger-i-fn.html>

FN:s generalförsamling om Kina och mänskliga rättigheter. *Global Times* 22 oktober 2021.

<https://www.nyhetsbanken.se/2021/10/100-lander-backade-kina.html>

Bryter Ryssland mot folkrätten? **Stefan Lindgren**, 8 dagar, 26 april 2022.

<https://www.8dagar.se/2022/04/bryter-ryssland-mot-folkratten.html>

Ukraina och världsläget. Föredrag av **Oleg Mezjuev**. Film från FiB Blekinges möte Folkets Hus, Karlskrona, 19 november 2016.

<https://se.promoseagate.com/2022-ukraina-ryssland-ukraina-och-varldslaget-foredrag-av-oleg-mezjuev-folkets-hus-karlskrona-19-november-2016/>

DISKUTERA:

- Vilken roll spelar FN idag?
- Gäller folkrätten lika för alla?
- Vilken inställning har Sverige som stat till folkrätten?
- Hur kan vi som medborgare påverka tolkningen och tillämpningen av folkrätten?